БҮГҮН МОСКВАҒА БҮТҮН СОЮЗТААҒЫ XIX ПАРТИЙНАЙ КОНФЕРЕНЦИЯ АҺЫЛЛАР

Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуут!

САХА ОЛОХ

ХАҺЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ССКП ЧУРАПЧЫТААҒЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҒЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 77 (6682). | 1988 сыл. Бэс ыйын 28 күнэ. ОПТУОРУННЬУК | Сыманата 3 харчы.

Дьон-сэргэ санаата түмүлүннэ

Бүгүн биһиги дойдубут столидатыгар, Москваҕа, Кремлэҕэ Съеэтар дыбарыастарыгар коммунистарга, бүттүүн советскай народкка сыл кэриэ күүппүт сүүкэн суолталаах политическай событие — «Бүтүн Союзтаабыт XIX партийнай конференция — аһыллар. Дойду үрдүнэн хаана баҕарар буоларын курдук, биһиги оройуоннаабыт партийнай тэриллэбит, оройуон барыа үлэһиттэрэ бу кэрэ-бэлиэ дьаны кэккэ ситиһиилэриннэн бэлиэтиллэр. Бүтүн Союзтаабыт XIX партийнай конференциҕа ССКП Киин Комитетын Тезистэрин маассаҕа быһаран биэрии, аһаҕас мунньахтарга дьүүллэһии хаһаайыстыаабар даҕаны активнай, санааны аһаҕастык этии уонна, кылаабынайа, уларыта тутууну халбаҥа суох өйдөбүн быһыытыгар майгытыгар ыытыллыыллар.

Тезистэри пропагандалаабыыга, быһаарыыга уонна дьүүллэһиини тэриллиэ ССКП райкомутар 9 киһиттэн саставтаах оперативнай болох тэриллибитэ. Киин үлэтин аналлаах былаан уонна график быһыытынан ыытта. Аһаҕас партийнай мунньахтарга ССКП райкомун чилиэннэрин уонна чилиэнигэ кандидаттары мунутуурдук хабан кытыннарыы хаачыллыына. Ону таһынан атын былбардаммыт актив, идеологическай үлэһиттэр, общественнай тэриллэр салайаччылара, партийнай уонна советскай аппарат эпиэттээх үлэһиттэрэ уо. д а. кыттыыны ылылар. Ол курдук, ССКП райкомун бюротун чилиэннэрэ уонна райком аппаратын эпиэттээх үлэһиттэрэ барыта 30, оттон ССКП райкомун чилиэннэрэ уонна чилиэнигэ кандидаттар 26 партийнай мунньахтарга кыттан Тезистэри быһаран биэрдилэр, мунньахтар кыттыылаахтарын элбэх ахсаннаах ыйытыыларыгар эпиэттэтилэр. Ол иһигэр ССКП райкомун бастакы секретаара Г. М. Сысолятин 7 аһаҕас уопсай партийнай мунньахха кыттыыны ылан тыл эттэ.

Мунньахтарга представителлэргэ уонна бүттүүн биир политическай күүн тэриллиигэ көмөлөһоччулэргэ бэс ыйын бастакы күнүгэр оперативнай болох инструктаһы тэрийбитэ. Ону таһынан миэстэтигэр практическай көмөнү оноруурга барыа совхозтарга уонна сорох атын үлэ коллективтарыгар ССКП райкомун аналлаах агитационнай-пропагандистскай бөлөхтөрө сылдьыталаатылар. Олорго ССКП обкомун чилиэнэ, республика Культураҕа министрэ С. Е. Николаева, ССКП обкомун политическай сырдатыыга дьаһатын консультанта Н. В. Егорова кыттыыны ылылар.

ССКП КК Тезистэригэр бүттүүн биир политическай үлэ коллективтарыгар уонна дьон олорор сирдэриэн ыытыллыбыта. Олорго барыта 1703 киһи кыттыбыта, кинилэртэн 221 дэрэ, ол иһигэр 157 рабочай, тыл эпиэттэрэ.

Тезистэри дьүүллэһиниэн сибээстээн ССКП райкомутар аналлаах телефоннар олохтоммуттара, ССКП райкомун бастакы секретаара коммунистары уонна атын гражданнары приемнаабыта. Оройуоннаабыт хаһыакка аналлаах рубрика аһыллан барыта 17 матырыйаал бэчээттэнэ.

Эрилин Эрнстин аатынан, Карл Маркс аатларынан, «Мүгүдай» совхозтарга, оройуон киниигэр уонна 13 №-дээх СПТУ-ҕа Тезистэри дьүүллэһии мунньахтарыгар Бүтүн Союзтаабыт XIX партконференция делегата, ССКП Нерюнгриҥаабы горкомун бастакы секретаара В. В. Балдуев уонна ССКП обкомун секретаара М. Е. Николаев кыттыыны ылылар. Хомойуох иһин, онуоха оройуон киниигэр көрсүһүүгэ киһи аҕыйах буолла.

Тезистэри 31 маҥнайгы сүүһүөх уонна 19 сыахтаабы партийнай тэриллэлэр барыа дьүүллэстилэр. Олорго барыта 1310 киһи, ол иһигэр 550 ССКП чилиэна, кытыныылар. Кинилэртэн 304 киһи, ол иһигэр 198 коммунист, тыл эттилэр. «Якутмелиоводстрой» ПМК-ҕы (секретарь В. В. Попов) уонна Хадаардаабы (П. В. Божедонов) ураты партийнай тэриллэлэр мунньахтара аһаҕастык барыталаатылар. Дьүүллэһии ордук активнайдык ороҥуоннуур-технической предприятиэҕа (секретарь И. Н. Сивцев), Дарин орто оскуолатыгар (Л. И. Иванова), Хатылыыга (И. Н. Харламмьев), Бахсыыга (В. В. Лыткин), о. д. а. партийнай тэриллэлэргэ буолуталаата. Ол эрээри, холобур, районо аппаратынаабы партийнай тэриллэҕэ (Н. И. Дьячковскай) Тезистэргэ аналлаах мунньахха коммунистар анаардара кэлбэтэ. Суут-следствиэйэ органнарыныаҕы тэриллэҕэ (А. Х. Салтыков) активность эмиэ намыһах буолла. ССКП 16 чилиэнэ 10-нара эрэ каллэ, кинилэртэн 4 эрэ коммунист тыл эттэ, оттон ыҥырылаахтартан хайалара даҕаны дьүүллэһиигэ кыттыбата. «Агропромхимия» тэриллэтигэр (И. С. Дьячковскай) 31 киһи мунньахтаабыттан сыччах 2 эрэ киһи тыл эттэ. Эмиэ ити курдук, «Чурапчы» совхоз киин аппаратыгар (Е. П. Пинигина) профком председателэ уонна ССКП райкомун представителэ эрэ тыл эттилэр.

ССКП КК Тезистэрин дьүүллэһии хаамыытыгар барыта 518 этии кирдэ. Киин Комитет Тезистэрин барыа разделларыгар 94 этии оногоһулунна. Ол иһиттэн бастакыта — 14, иккискэ — 11, үһүскэ — 2, төрдүскэ — 6, бэһискэ — 29, алтыскэ — 20, сэттискэ — 4, ахсыскэ — 3, тоҕуускэ — 4. Онуо разделга этии киирбэтэ. ССКП обкомун аадырыһыгар 10 этии оногоһулунна. Онтон атын этиилэр олохтоох партийнай, советскай органнар, хаһаайыстыбаннай итиэннэ общественнай тэриллэлэр аадырыстарыгар киирэллэтилэр.

Коммунистар, атын үлэһиттэр барыа этиилэрэ итиэннэ бэлиэтээһиниэрэ бүүс-бүтүннүү түмүлүннүүлэр уонна ССКП обкомутар бэриллиннилэр. Олохтоох органнарга сыныаннаахтарга туһаайыллаах дьаһаллар ылыллаллар, толороччуларга тиэрдиллиннилэр. Тезистэри дьүүллэһии түмүгэ бу күннэргэ ССКП райкомун бюротутар көрүлүннэ.

В. ПОПОВ.

ССКП райкомун тэрийэр отделын сэбиэдиссэйэ, ССКП КК Тезистэрин дьүүллэһиини тэрийиигэ оперативнай болох салайаачыта.

Эдэр саас ыһыаҕа

репортаж

БЫЛЫР-былыргыттан киинэй комсомол бойоса дьоно самаан буой олоҕун туһугар сайыны көрсө ыһар мөрдөрүлэллэр. Легендарнай «Тачанка» матыыбыгар дорҕоонноллоох ыһыы армеец формалаах кыргыттар, уолаттар театрализованнай толоруулара долгуйбакка эрэ көрүөххэ сатаммат. Үлэ героизмын уһулуччулаах холобурдарыгар буолбут Днепрогэс, Магнитка туттуларын, стахановскай хамсааһынынан ньыргийбит күүрэннэх сыллар комсомольскай колонналара, үйэ-саас тухары оскот баасыгын саматан, өлбөөрбөт кыаһыларбыгын өйдөтөн сэрии тыйыс сылларын дьоно аахайлар. Кырыс уонна оҥорбо сирдэри уонна коммуна ньыһыаны символлаан көрдөрөр колонналар түмүктүүлэр.

Үлэ уонна спорт быраабыныыгын былаанын көтөҕүү үөрүүлээх церемониятын толорор чиэс ыалдьыыпытыгар, Саха комсомолун бириэмийэтин лауреатыгар, мелодист Виталий Андросовка уонна чулуу спортсменнарга Максим Васильевка, Сардыа Ивановаҕа бэриллэр. Былаах нөтөҕүллэр. Советскай Союз Гимнэ ороҥнэйдиэхтүк ньыргийэр.

Түһүлгэ сахалыы сиэрин-дуоҕун ситэрэн бардьоно, ыалдьыттары үөрүүгэ-көтүүгэ ыҥыран хомус хоҥкуруу дьүрүһүйдэ, иччэ уонна саха норуотун тулхадыйбат дордоһуулларын уруйдаан Валерий Герасимов толоруутугар сахалыы тойук доллоһуйа кутулунна.

Кылгас митинг аһыллар. Комсомол райкомун бастакы секретаара Иван Андросов тыл этэ. Тыл делегация салайаачыталлар партия Нерюнгри куораттааҕы комитетын секретарыгар С. А. Протодьяконовка бэриллиэ:

— Чурапчы үлэһит дьоно, общественнай сүүһү ыарахан кыстыгын чиэстэхтик туоратыгыт. Өтүйэ уонна Сиэрпэ дордоһуута салаанар. Интернационалыай хардарыта комолесүһүү баай опыта мунньулунна. Доготторбут, чурапчылар, быйылгы самаан сайыгыт быйаҥнаах буоллун, үлэҥнэгэр ситиҥнэрин баҕарабыт! — диэн түүктаэтэ Семен Афанасьевич.

ССКП райкомун бастакы секретаара Г. М. Сысолятин ыалдьыттарбытыгар үүгүс тунах символын — ылгэ-быйаҥ чороонун туттарда.

Ырыа уонна спорт быраабыныыгын уруйун-айхалын ыалдьыппыт Виталий Андросов саҥа айбыт ырыаларынан ситэрэн биэрдэ. Дьэ, ити кэннитэн Дордоһуу алааһыгар саха дьонун сиэрин дьэрэкээн бойдаах салаалларынан киэркэтиллибит түһүлгэлэргэ уохтаах кымыһынан көхсү дьайбардылынна, эмис этиннэн күндүлэнилиннэ. Самаан сайын далбарай ыһыаҕа ырыа-тойук, оҥуохай арыстаанан ити курдук сорҕулаахтык салалынна.

Сэмэн ТУМАТ.

Снимокка: комсомол ветераннарын колонната.

П. Окопешников фотота.

ССКП РАЙКОМУН ПЛЕНУМА

1988 сыл бэс ыйын 24 к. ССКП райкомун XI пленума буолла. Пленумҥа «ССКП XXVII съеһин көрдөбүллэриттэн сея түбэлиннэрэн комсомолу партийнай салайыыны салгыы туһсарыыга Субуруускай аатынан совхоз парткомун уонна «Агропромстрой» МПМК партбюротун үлэлэрин туһунан» партком секретаара У. Н. Атласова уонна партбюро секретаара З. Н. Сибирякова отчуоттара истиллиннилэр.

Отчуоттары дьүүллэһиигэ тыл эттилэр: М. А. Герасимова — ССКП райкомун чилиэнэ, Культура ороҥуоннаабы дьаһатын үлэһитэ, И. М. Андросов — ЫБСЛКС райкомун бастакы секретаара, Н. Н. Попов — Киэнэйи сыахтаабы партийнай тэриллэтин секретаара, Анна Григорьева — Субуруускай аатынан совхоз комсомольскай тэриллэтин секретаара, В. В. Аржаков — райсовет исполкомун иҥнэ дьыалаҕа отделын начальника, Е. В. Пудов — ПДФСО ороҥуоннаабы советын председателэ, Н. Н. Аммосов — ССКП райкомун бюротун чилиэнэ, ОАПХ председателэ, А. И. Винокурова — Субуруускай аатынан совхоз ылем-үлэҕэ лаборана, Г. М. Сысолятин — ССКП райкомун бастакы секретаара.

Пленум туһаайыллаах боппуруоскаа уураабы ылынна.

Пленум тэрээһин боппуруоскатын көрдө. И. К. Макаров, ЫБСЛКС обкомутан үлэҕэ анаммытынан, ССКП райкомун уонна ССКП райкомун бюротун составтарыттан таһаарылынна. ССКП райкомун бюротун чилиэнинэн Иван Иванович Филиппов — ССКП райкомун партийнай комиссиятын председателэ талылынна. Пленум эт-үүт комбинатын директора Егор Егорович Борисовы кандидаттан ССКП райкомун чилиэнигэр таһаарда.

ССКП оройуоннаабы комитетын үон биирис пленума

КОМСОМОЛГА—ПАРТИЙНАЙ КЫҺАМНЫЫНЫ

Пленумнга комсомолу партийнай салайыы турутун туһунан бастаан Субуруускай аатынан совхоз парткомун секретара **У. Н. Атласова** отчуоттаата.

Отчуокка совхоз производствотыгар комсомолецтар үоннаҺыччаттар оруоллара көрдөрүлүннэ. Хаһаайыстыба производствотын улахан өттүн эдэр рабочайдар тутан олороллор. Холобур, сүөһү ферминтигэр 90 киһи үлэлиириттэн 64-тэрэ 30-гар диэри саастаах эдэр дьон. Атын салаа үлэлэригэ даҕаны онуок. Эдэрдэр ортолоруттан П. Максимов, А. Егорова, В. Дорогунов, Н. Данилов, М. Григорьева уо. д. а. нүдүк производство дьигиэнэх маастардара үүнэн таҕыстылар.

Совхозка хаһаайыстыбаннай ахсаанга киириигэ ыччат төһүү күүһүнэн буолар. Маны 7 ферма, 3 сылгыһыттар звенолара, 5 хонуу үлэһиттэрин звенолара, ньылы ньигэр фермэ үоннаҺыччат сүөһүнү төлөһүтэр звено хаһаайыстыбаннай ахсаан сорудахтарынан үлэлиллэр.

Отчуокка Бүтүн Сойуустаабы XIX партийнай конференцияны көрсө совхоз ылыммыт эбэһээхэлистибэтин толоруу туруга кэпсэнэ. Онуоха, үүт ыама эбилэрин үрдүнэн, валовой ыаҕ графига туолбакка ньэрэ бэлэтэннэ. Оноо отчуоттааччы эбэһээтэлистибэ туоларын эбэтэр туолбатын туһунан кыайан эпэтэ. Онтон салгыы үүтү эбэтиигэ дирекция үоннаа партком ыытар сорох үлэлэрэ ыйылыннылар.

Совхозка комсомольскай тэриллэ учуотугар 136 комсомолец турар. Ол иҥиитэн Хатылыга—82, Болтоҥоо —54. Кинилэри 11 чилиэннээх комитет салайар. Бюсхоломмут секретарынан Анна Григорьева былырыын алтыньыттан үлэлиир. Комитет активноһы үрдэтиигэ үлэ саҥа формаларын көрдүү, туһана сатыыр. Ол түмүгэр ыччат сыныалагын тэрийиигэ сорох сонун дьаһаллар ыытылыннылар, культурнай-сырдатар үлэҕэ ситиһиилэр болыҥтаннилэр.

Ол эрээри комитет даҕаны, икки отделениеттааҕы сыахтааҕы комсомольскай тэриллэлэр бюроларын даҕаны үлэлэригэр быллаҥкостор итэҕэстэр баалаар. Комсомольскай актив производствоны салайыыга көмөтө кыра. Ол комитет үдэтигэр олохтоммут система суоҕуттан тахсар. Комсомольскай тэриллэлэргэ дьаһаллары ыытыынан үлүһүйүү кэстүүлэлиир. Комсом секретаре билиитигэ бэйэтин эбээһинэстэрин уоннаа аналын ситэхото толорбот. Комитет хас биирдии чилиэнин активнайдык үлэлэтии кыаллыбат. Секретарь бэйэтэ спортивнай күрэхтэһиилэриэн сибээстээн миэстэҕэ чаастатык суох буолуталыыр.

Партком 1986 с. сэтиньиэннэҕи мунньаҕар ыччат комсомольскай тэриллэлэр оруолларын үрдэтиигэ комсом секретаре отчуоттаан турар. Икки сыахтааҕы тэриллэргэ парткомтан тт. А. М. Слепцов уоннаа Д. П. Чечебутов сыныарыллыыттара. Кинилэртэн бэйэлэрин итэ партийнай сорудаҕын А. М. Слепцов балачча толоро сатыыр. Парткомга комсомольскай тэриллэлэр үлэлэрин былаана биэрэтиллэр.

Ону тэҥэ отчуокка партком комсомолу салайыыга итэҕэстэрэ ыйылынна. Комитетка чопчу практическай көмө ыыйан өгөһүллүбат. Комсомолецтар бэйэлэрин ныахтарын толору арыйан активнай общественнай үлэнэн дьарыктаналларыгар усулуобуйа хааччылыыбат. Коммунистар ыччат ортотугар эдэр дьон дьигиэнэх итэҕэллэрин ылар курдук тэрийэр уоннаа нитэр үлэнэн дьарыктамматтар. Бастыҥ ыччаттары ССКП кэҥэтигэр үүнэриигэ улахан итэҕэстэр баалаара ССКП райкомун бюротун аастыт сыл кулун тутардаҕы мунньаҕар бэлиэтэнэн тураллар. Быстахтык ыллахха, партийэ мэктиэлэнэр дьон хаачыстыбалара толору үөрэтиллибэтэ, инилэри бэлэмнээһин көтүмэхтик ыытыллара, рекомендацияны биэрээччилэр эпипэтинэстэрэ намыһаҕа ыйыллыыттара. Бюро ол мунньаҕын уураах партком аатын ыытыллаах мунньаҕар дьүүллэһиллибэтэ. Быйыл олунньуга партийэ ылыы үлэтин туругар парткомнга Болтоҥоотааҕы партийнай тэриллэ секретара С. М. Слепцов отчуота истиллибэтэ. Эдэр коммунистары кытта үлэҕэ партийнай секретардар сирэй эпипэтинэстэрэ үрдэтиллэр. Кэлин комсомолтан 3 ыччат партийэҕэ үүнэр. Партком партийэҕэ үүнэриигэ мэктиэлэнээччи үдэлиир коллективын саваҕын учуоттаабыны ирдиир буоллаа.

Билиини эдэр специалистары бэлэмнээһиккэ болҕомто күүһүрдүүнэ. Ол эрээри комсомольскай активистары интигэ үлэ молтох. Хаһаайыстыбаннай салайаччылар комсомолга аахайыыттыата суох сыныаннаһы, чахчыларын таһаартыыллар. Ол, отчуоттаччы санырыынан, оройуон үрдүнэн көстөр.

Партком секретара совхозка политическай, экономическай үөрэх турусун билиҥиннэрдэ. Онтон кэстөрүнэн, комсомолецтар үөрэхтэрин тэрээһинин хонтуруоллааһын ордук молтох. Комсомольскай комитет үөрэх подьүүстээх буолуутун ыыйан хаачыйбата. Истэҥчилэр ортолоруттан заниҥнелары көтүтүү эбэхтик таһаарылыыта. Ыччаты үөрэтии уоннаа иитии дьыалатыгар комсомольскай албан ат Хатылыгаҕы музейын кыаҕа толору туһаныллыбат.

Түмүгэр партком секретара итэриктэһиини уоннаа алкоголизмы утары охсуһуута, общественнай бэрээдэги бөҕөргөтүүгэ ыытыллар үлэлэри кылгастык кэпсээтэ. Кини комсомолу партийнай салайыыны, ыччаты иитиини туһугар ыытыллыбыт мунньаҕар дьаһаллары билиҥиннэрдэ.

«Агропромстрой»-хаһаайыстыбалар икки ардыларынааҕы ПМК-тыгар комсомолу партийнай салайыы туһунан отчуоттаабыт **З. Н. Сибирякова** коллектив Бүтүн Сойуустаабы XIX партийнай конференция чиэнигэр XII пятилетка үс сылын сорудаҕын оссе ыам ыйын 1 күнүгэр толорбута диэн иитиннэрдэ. Маныаха 40 чилиэннээх комсомольскай тэриллэ кыаата ньырата суох. Комсомолецтар предприятие барыы аҕыс идэтитиллибит комплекснай бригэдэлэригэр үлэлиллэр. Мастерствоны уоннаа баай опыты Саха АССР үтүөлээх тутаччылара Н. Н. Никутов, Н. В. Слепцов, звеньевой А. Н. Иванов, бригадьыыр Н. Н. Аҥмосов, үлэ ветерана В. С. Оконешников нүдүк үтүөкэннээх наставниктартан ылан туран, комсомолецтар уоннаа ыччаттар ортолоруттан Владимир Боякинов, Юрий Агапитов, Семен Захаров, крановщик Дмитрий Седалищев, водителлэр Василий Макаров, Александр Местников уо. д. а. нүдүк производство бастыҥнара үүнүүлэр.

Партийнай тэриллэ уоннаа администрация улахан болҕомтоҥу ыччаттар идэлэри баһылаттыннарыыларыгар, квалификацияларын үрдэтиилэригэр уураллар. Кинилэр итиннэҕэ кылаабынай инженер коммунист Н. И. Попов председателлээх аналлаах комиссияны тэрийбиттэрэ. Былааннаах үлэ түмүгэр эмиэ 1987 сылга курстарга үөрэнэн 12 каменщик, 39 строительщик бэлэмнэммиттэрэ, 3 бөлөхтүнньук разрядтара үрдэтиллибиттэ. Быйыл курстарыгар 3 пилорамщиги, 2 тракториһы бэлэмнэттибит. Биир сүрүн хайысхаан Чурапчы орто оскуолатын үөрэнээччилэрин маассабай идэлэргэ бэлэмнээһин буолар. 1986—1988 сс. тутаччы идэтин 29 үөрэнээччи ылла.

Партийнай тэриллэ уоннаа партбюро предприятие социальнай, экономическай сайдыытын, үлэни тэрийии саҥа формаларын олохтоохун боппуруостарын быһаарыыга ыччаттары кэҥэтиилэр тардарга ыҥырар. Биригэдэлэр уоннаа коллектив советтарыгар 11 ыччат, ол иҥиэр 4 комсомолец талыллыыттара. Ыччаттар бэйэлэрин дьаһанарга үөрэнэллэрин туһугар шефтээх «Мугудай» совхозунут Мараландыытаа-ҕы отделениетыгар общественнай сүөһү кыстыгар комсомолуу тэрээһинни бүтүннүү комсомольскай тэриллэҕэ итэҕэйбиппит. Онно сүөсүһүттэр олорор дьиэлэрин өрөмүөннэһиини, ыаннаньыксыттары солбуйуу, ферма территориятын ыраастаһыы тэриллиилэр, иккиэн күргүөмнээх тахсыыта 100 киһи-күнэ толорулунна, фермаҕа 34 одоллос, 84 күрдьэх оҥоһуллан бэриллиэ. Комсомолецтар И. Дегтярев уоннаа Ю. Филиппов ыаспыт сайын Кэбэйиигэ, Горнайта тиийэн оттоспуттара.

Ыччат ортотуттан баҥылыыр-көҥүлүүр, бэйэтиэн эрэ сүүрэ, тылынан эрэ дьаһайа сатаабакка, ыччат инициативатын, активноһын сатаан көтөҕөр кэмнэри иитии олус наадалаах. Оттон биһиэхэ комсомольскай комитет былыт секретара сотору-сотору уларыйар. Кэлин 2 сылга секретарь отчуотун, былаанга киллэрэ-киллэрэ, партийнай мунньахха биирдэ да истибэтибит. Комсомольскай үлэ иҥин эпипэттээччин анаммыт коммунистар И. И. Попов уоннаа И. Е. Лыткин эмиэ сөптөох көмөнү оҥорботуулар. И. Е. Лыткин тэрийэр дьоҕура, опыта тиийбэт, үлэтиэн мөлдьи айаҥна сылдьар буолан бириэмэтэ тиийбэт. Ити учуоттамматаҕа уоннаа партийнай тэриллэ секретарын оттуттэн сөптоох көмө оҥоһуллубатаҕа. Түмүгэр комсомольскай тэриллэ секретарын эпипэтинэһэ намтыыр.

Дьэ ити иҥин комитет үлэтигэр формализм дьыала туһугар буолбакка, отчуоттуур туһугар эрэ үлэлээһин биллэр. Оройуон үрдүнэн да итинник. Оттон комсомол райкомун аппаратын үлэһиттэрэ, мин саныыбар, —диэтэ таб. Сибирякова,—оройуон кинилэрэ үлэлиир миэстэлэрэ, объектарга сылдьыыбаттар, комсомолецтары кытары аҥаан-миэн кэпсэппэттэр, ыччат үлэтин-хамнаһын, олоҕун-дьаһаҕын мөлтөхтүн билэллэр. Биһиэхэ 17 комсомолец хабан «ССРС-ка национальнай сыныаннаһылар сайдыыларын боппуруоспара» диэн курс тэриллибитэ. ЫСБЛКС райкомун бастакы секретара И. К. Макаров онно пропагандыынан үлэлээн баран түмүктүүр лаппчэны ыыппыта. Онон комсомол райкома маҥнайгы сүһүөх комсомольскай тэриллэлэри салайыы формаларын уоннаа стилин уларыта туталта уолдьыста.

Арааттар, коллективна интернациональнай иитиигэ үлэ туруктук билиҥиннэран туран, оройуон кинилэ предприятиелэрин уоннаа Нерюнгри куорат производственнай коллективтарын иккки ардыларыгар бастайаннай шефтэһиини тэрийэргэ этии киллэрдэ.

x x x

Бастакы ыаан ыллы ССКП райкомун чилиэнэ, Культура оройуоннаабы дьэтиҥ үлэһитэ, ССРС культуратын туйгуна, РСФСР үтүөлээх үлэһитэ **М. А. Герасимова** ылар. Кини дакылааттар дьон ойуҥар-сүрэҕэр тиийэр, ирэ-хоро дьүүллэһиллэр көрдүк гына баламнэнилиэхтэхтэрин, дакылаатчыттар текстэн хараҕтарын арааргаа, ааҕан биэрбиттэрин критикалаата. Дакылааттарга ССКП райкома уоннаа ЫСБЛКС райкома комсомольскай тэриллэлэргэ тэҥэ-хаччаа комоҥу оҥороллоро көрдөрүллүбэтэ. Культура министерствотыттан аанаан кэлбит үлэһиттэр, чуолаан Субуруускай аатынан совхозка, үгүстүк уларыйаллар. Ити партком кадры кытта итэҕэстэрдэхтик үлэлиирин, киниэхэ комолеспотун, көрдөбүлү туруорбатын, быната иннэтин туоһута.

Комсомолецтар бэйэлэрин бэйэлэрэ салайыныылара, инициативалара тиийбэт, миэстэҕэ сылдьан көрдэххэ, туту үлэлиллэрин билбэттэр. Бу оттуҥэн кинилэр партийнай тэриллэлэр холобурдарыгар үөрэнэхтээхтэр,—диэтэ ЫСБЛКС райкомун бастакы секретара **И. М. Андросов.** —Хомойуох иҥин, сорох салайааччыларга ыччакка болҕомтото суох сыныан баһыйар, ыччаты үлэһит илии курдук эрэ көрүү баар. Кырдьык, үлэһит илии 70—80 бырыһыанын ыччат ылар. Онтон кини активноһын үрдэтиигэ, олоҕор, үлэлиир усулуобуйатын тупсарыыга тиийиэ кыһанабыт? Ордук кытыы учаастактарга, холобур Түойэҕэ, культурнай-социальнай боппуруостар быһаарылыыбаттар. Салгыы араатар ыччаты иитии, үлэ стилин, ньыматын тупсарыы боппуруостарыгар тохтуур. Бу боппуруостарга партийнай, комсомольскай тэриллэлэр биргэ үлэлиэхтээхтэр.

Киэҥнэн сыахтааҕы партийнай тэриллэтин секретара **И. Н. Попов** партия историята оонун булбатаҕа, учебник суоҕа коммунизмы диэн киэн туттарга, иитэр үлэҕэ ыарахаттары үөскэтэрин туһунан эттэ. Итиини тэҥэ кини оҕо садын күүгүнүн эрэ үлэлэтэн баран, ыырчаанныры ийэлэрин, аҕаларын көрүүлэригэр биэрэргэ этии киллэрдэ. Оттон биһиэхэ хайдаҕый? Нэдиэлэ буолан бара биир хоно кэлбит оҕону тороппуттэр олус атаахтаталлар, туугу кордуурун барытын биэрэллэр. Ийэтин, аҕатын дэҥнэ көрөр оҕо кинилэртэн тэйэр, убаастаабат буола улаатар. Салгыы араатар эдэр специалистары салайар үлэҕэ хорсуннук үүнэриигэ ыытыллар. Оттон кырдьаҕастар наставник быһыытынан үлэлэтиллэр.

—Ыччат уоннаа спорт бэйэлэриттэн ааҕыллыыбаттар, маны биһиги хаһаайыстыбаннай салайаччыларбыт үксүгэр учуоттаабаттар,—диэтэ ПДФСО оройуоннаабы советын председателэ **Е. В. Пудов.** —Ол курдук «Мыйдаҕаайыылар» спартакиадаҕа 7, эрдиктэр 9, ОАПХ 7 кууруппэлэргэ ыытыбатылар. Ыччаттар итиҥ корунтэргэ бэлэмнэнэн, хамаанда тэриниэн баран, транспорт бэриллибэккэ ыыйан кыттыбатылар. Спорт салгыа сайдыытыгар материальнай база быһаарар оруоллаах. Спортзаллары тэриллэлэр туттан эрдэлэрэ кэрэхсэбиллээх. Ол курдук, маны таҥастыыр комбинат директор А. П. Листиков) спортзаллаах кулуун тутуутун хайыыйа ортолотто.

ССКП райкомун бюротун чилиэнэ, оройуоннаабы агропромышленнай холбоһук председателэ **И. Н. Аммосов** Субуруускай аатынан совхоз парткома ыччаты иитиигэ, үлэҕэ көҥүлэһиигэ бастаччы үлэни ыытарын бэлиэтэтэ. Ол түмүгэр бу совхоз Бүтүн Сойуустаабы XIX конференциялыы көрсө ылыммыт эбэһээтэлистибэтин толорор кыахтанна. Ол эрээри ыччат үчүгэйдик көрөҕө тардыһыыта мөлдьи учуоттанар буолбатах. Кинилэр үлэлиир миэстэлэрин, чуолаан сайылыктары тутууга, үлэ барбат. «Агропромстрой» МПМК үс сыллаах былаанын толордо. Ол эрээри совхозтар саҥаастарын бытаанык толорор. Холобур, Болтоҥо отделениетыгар хотоку тохсуо сылын тута сатыыр. Кытаанахха, Дириҥнэ оскуолалары тутуу тэтимэ эмиэ бытаан. Салгыы араатар комсомолецтар, ыччат дьиссиплиинэлэриэн тохтуур. Билиини үүтү, атыннык эттэххэ, харчыны оҥоруу эпиэттээх комиэр фермаларга режимы тутуһуу хаһаанчыгыгаҕар да кытаанахтык ирдиэр. Ону аахсыбакка түүн быһаччотоцклыынан хатааһылааһын, ардыгар арыгылааһын даҕаны чахчылара баалаар.

—«Оскуола—производство—үрдүк үөрэх» диэнин туһунан кэллибит. Урукку өттүгэр ыччаттар производствоҕа тахсыылара уоннаа үлэлии хаалыылара элбэх этэ, — диэтэ Субуруускай аатынан совхоз племүлэҕэ лаборана **А. И. Винокурова.** — Бу кэскиллээх боппуруоһунан комсомольскай тэриллэлэр ырааҕынан ситэтэ суох дьарыктаналлар. Ол түмүгэр былырыын орто оскуоланы 10 үөрэнээччи бүтэрбититтэн быйыл 6-лара эрэ фермаҕа хаалан үлэлии сылдьаллар. Совхозтааҕы комсомольскай тэриллэ босхоммут секретара да, сыахтардаҕы тэриллэлэр секретардара да, уларыйа тураллар. Ол, биллэн турар, ыччат түмсүүлэрэ буолуутугар охсор, активноһын, инициативатын намтатар, пассивнай буолуутугар тириэрдэр. ЫСБЛКС чилиэнигэр ыччат саамай активнай арааттын үүнэрэр буоллахха, комсомольскай үлэ сэргэхсийиэ.

Пленумнга Бүтүн Сойуустаабы XIX партийнай конференцияҕа ССКП Кинин Комитетын Тезистэриҥ оройуон коммунистара, үлэһиттэрэ дьүүллэһиилэрин түмүктэрин, комсомольскай тэриллэлэр бойобуой дьоҕурдарын үрдэтии, үлэ стилин уоннаа ньыматын тосту тупсарыы соруктарын туоларынан отчуот ССКП райкомун бастакы секретара **Г. М. Сысолятин** оҥордо.

Дьүүллэһиллибит боппуруос суруйуҥнан уурах ылылынна.

Н. МАКАРОВ.

✦ ХОТУУРДАР ЫЛЫАХТАРЫН ИННИНЭ: БАСТЫҢ ОПЫТ ААДЫРЫҺА ✦

Көдьүүһү биэриэн саарбахтаабаппын

«Чурапчы» совхоз Килэгкитээбүн отделениетын бастаны кыымастаах тракторыҥа Ф. Д. Барашков МТЗ тракторга үлэни сылдьан 1985 сыл-аахха совхоз чемпиона буолбута. Т-150 тракторларга С. Н. Макаров кэнниттэн оруутун иккис мэдэстэни ылар. Кини тракториста-абыта, техниканы кытта эҥэрдэспитэ номнуо 22 сыл буолан оҕуста. Биирдэ үлэлиир табаарыстара техниканы бэркэ билэрин ыйын «хаама сылдьар энциклопедия» диэн таптаан аатыыллар.

Кини биһиги оройуоммутутар бастакынан 1986 сыллаахха СПТ-60 от кэбиһэр агрегаты үлэлэппитэ. Былырыыҥҥы курдук от үүммэтэх дьылыгар кини салайар 5 киһилээх дьоҕус механизированнай звенота биирдии киһитигэр 41 тонна үчүгэй хаачыстыбалаах оту бэлэмнээбитэ. Онуоха маннык чахчылары аҕалыаҕы баҕарыллар. Норматив быһыытынан, туох баар ороскуоту аҕан туран, 1 центнер от толору сыҥната механизацыялаах звеноҕа 22 солк. «Кыргызстан» престиж звеноларга 23 солк. 34 харчы, СПТ-60 агрегаттаах звеноларга 18 солк. 86 харчы, нормативнай звенотуттар 35 солк. эбии звенотуттар 66 солк. тэҥнэспитэ.

Оттоохуп түмүгүнэн 1 центнер от себестоимоҥа толору механизацыялаах звеноларга 4 солк. 20 харчыга, престиж звеноларга 4 солк. 50 харчыга, СПТ-60 звеноҕа 32 солк. 80 х. тэҥнэспитэ. Совхоз үрдүнэн оттоммут от себестоимоҥа 80 солк. 90 харчы буолбута.

Мантан кэстөрүнэн СПТ-60 агрегат отун себестоимоҥа толору механизацыялаах звеноларгыныгыа 1,1 төгүл, оттон совхозка бэлэмнэммит от себестоимоҥыттан 2,3 төгүл намыһах буолбута.

Маннык ыра ороскуотунан оту оттоохуп звеноҕа хайдах ситиһилиннэ?

Бастатан туран, техниканы, онно үлэлиир дьону таба аттарыыттан. Ол курдук, толору механизацыялаах звеноларга 7 трактор, 8 киһи үлэлиир.

Иккиһиниэн, үлэ технологиятын туһсарыы, үлэ режимин кытаанахтык тутуһуу. Коллектив бастаны сылга үлэлээн буһан-хатан опытырбыта. Иккис сылларыгар опыт атастаһа ыаллыы Алексеевскай оройуонтга бара сылдьыбыттара. Кэлэн баран үлэ технологиятыгар уларытылары киллэрбиттэрэ. Ойоҕос мунньар комплекстан уларытан субуруччу холбоон биэрбиттэрэ. Ол түмүгэр оту ничөөмэй сиртэн (күөл кытыытыттан) кураанах сиргэ таһаарар уонна субуну корон сонотон биэрэр кыах үөскэбитэ. Охсоччулар иккилии күн куотан иһэр графиктара кытаанахтык тутуһуллар. Маина дадаган өттөннө, агрегат үчүгэйдик „нуурбатах оту кыайан хомуйан кэбиспэт. Ол вентилятор күүһүнэн үөһэ бырахтарыллар. Онон, көрө сылдьан, от куурда да сиккэ баттаппакка хомуйтараллар. Үлэ сарсыарда эрдэттэн саҕаланар, киэһэ хойутаан бүтүр.

—Бу агрегатка быйыл үһүс сылбын үлэлиэм. Биһиги иннинэ хара бастаппатан собулаабыппыт. Үлэлэтэрэ толору баһылаатыбыт диэннэ наада. СПТ-60 комотунан биһиги усулуобуйабытыгар күүгэ 30-40 тонна оту кэбиһиэххэ сөп. Киэҥ нөө сиргэ үлэлиргэ анаан оҥоһуллубут буолан биһиги үрэхтэрбитигэр араамата тулуйбат. Онуоннаадалаах сирдэриэн сваркалаан бөҕөргөтэн биэрэбит. Атын итэҕэйиэн биһиги сирдэрбит кыаҕас, үүнүүтэ суох буоланнар, бункера туолан биэриминэ, албэх сирдэри кэрийдэххэ сатанар. Маныаха алдьанар, биримэ да албэх барар.—диир Филипп Дмитриевич.

—Агрегат көдьүүһүн биһиги усулуобуйабытыгар толору дакаастаата. Кырдьык, итэҕэс да өрүт-тэрдээх. Онуу туоратарга үлэлэһэр буоллахха, барыта кыаллар. Биһиги, быйыл эмиэ икки СПТ-60 үлэлэтиэхпит. Биирдэ иккис сылын үлэлиир. С. С. Лазарев звенотутар баар, иккилэр Т-150 тракторы быйыл ылылдар. Үлэһиттэр опытырдылар, агрегаты собулаппыттар. Оту хоруйаттан ыраастык ылыллан, кырдьык да кыраскалаах куостаны сиҥнийбити сатанар,—диир механик П. Н. Сирабин.

—Былырыын икки охсордоох, мунньардаах этибит, быйыл да оппук буолар. Звеноҕа старшайыкан оройуон рекордсмэн механизатора И. И. Коркин анална. Былаанмыт 500 тонна, 6 киһилээх, 5 трактордаах буолуохпут. Маршрутпут—Танда, Баайаҕа үрэхтэрэ, итэ быыстарыгар сытар алаастар, Паммара үрэх үөһэ отто. Маны таһыннан 200-чаҕа күрүөлэммит албэх сылдаах от ыһыылаахпыт. Өрөмүөн, бэлэмнэйиэ үлэлэр бара сылдьаллар,—салгыы кэпсиир Филипп Дмитриевич.

—Быйыл оҥоо тахсыыта наһаа ыксыахпыт суоҕа, арыый үүнүөрэ түһэн баран 5 чыыһыла эҥэр тахсар былааннаахпыт. Аньыга дилэйиэх курдук буоллаҕына, ордоҕоотохпитиэ сатанар, үлэбитин аньыгалаах алаастартан саҕалыахпыт. Урукку оппиппитигэр оҥоҕуран быйыл звеноҕа хайаан да престиж агрегат биэриэхпит. Арааһа рулоннап пресс буолуо. Итэ быстах ардахтар түһэн үлэни бытаардыбаттарын иннинтэн оҥоһуллуоҕа. Чугастааҕы алаастартан 10-ча оту сыарҕа суола тахсыар диэри сиргэ анаан ферма кыбыытыгар агрегатынан аҕалыыны практикалыахпыт. СПТ-60 интэриэнэргэччилэр кэлэн көрөн, билсиһэн бараргытыгар ыгырэбит,—диир отделение управляющайа П. П. Захаров.

Кырдьык, Прокопий Прокопьевич этэригэр кыттыһан бу олус көдьүүстээх үлэни пропагандалааһынҥа совхозтар да, оройуоннааҕы АПХ да специалистарга суолта ууран кытаанахтар базаларыгар, опыттарыгар тирэҕирэн семинар тэрийэллэрэ өссө улахан көдьүүһү биэрэриэхтэрэ саарбахтаабаппын.

А. МАКАРОВ.

✦ ЫАННЬЫК КЭСКИЛЭ—КИҺИ ИЛИИТИГЭР ✦

УМНУУГА ХААЛЛА

Мин, Василий Филиппович Слепцов тиҥэһэни үүтүнэн ыстатыйаны «Саҥа олохха» аҕаан баран манныктары этиэхпин баҕарабын. «Чурапчы» совхозка бу үлэ былааннаахтык барбат, дьаалатынан устан иһэр. Тиҥэһэни кытта үлэ быата умнууга хаалла, дьарыктанар специалиспыт да суох курдук. Оттон племенной үлэ биһиги иннинэ кэскилбит, өлгөм үүтү ыырга резервэбит буолуохтаах этэ.

Бэйэм аҕыс сыл ыанньыксыттаабын п ы т т а л бир сылыгар тиҥэһэ көрүүтүгэр үлэлээбиппин. Ити 1986 сыллаахха этэ. Племзоотехникынан эдэр специалист Л. С. Сивцева үчүгэйдик үлэлээн испитэ. Ол холобурунан оннооҕор биһиги биирдии тиҥэһэбит аатарын да үчүгэйдик билэ иликтиитэ Лия Степановна кинилэри кытары бодоруһан, кэпсэтэн-ипсэтэн бэйэ киһитэ буолбута буолар. Кини уурайыаҕыттан бу үлэҕэ түптэн специалист үлэлээбэтэ. Ити вакантнай миэстэҕэ хайаан да эрэ буолаан специалистары олордуу практиката баарын туоһулуур. Маннык үлэҕэ Л. С. Сивцева курдук специалистар үлэлиллэрэ буоллар диэн баҕа санаалаахпын.

Тиҥэһэҕэ үлэлиирбэр 20 сүөһүлээх этим. Олортон 8-9 үүттээх ынах тахсар чинчилээх тиҥэһэлэрдээбиим. Тиҥэһэ группатыгар 4-5 сыл үлэлээтэххэ үчүгэй түмүктэри ситиһиэхэ сөп. Оттон Василий Филиппович тиҥэһэни үүттээх ынах оҥоро-оҥоро атын ыанньыксыттарга биэриитэ бу чахчы патриотическай быыны.

Күнүгэ 12-13 кг үүтү биэрэр ынахтар оҕолорун наардаан, туспа көрүүгэ туруоран ынахха бэлэмнииэххэ баар этэ. Оччотуттар иннилитин ынахтарбыт кырдьык үүттээх, племенной сүөһүлэр буолуохтара. Билитин племенной диэн ылдьа сылдьар ынахтарбыт сорохторо тыҥаҕас эрэ саҕаччалар, күнүгэ 3—5 кг үүтү биэрэччилэр да баалларр. Бэлэртан босхолонор кэм кэллэ.

Уус-Алдан оройуонун Танда отделениетын ынахтан 5000 кг үүтү ыыр ыанньыксыта М. Н. Готовцевна опыт атастаһа бара сылдьан көрдөхпө, кини сыл айы 2-3 саамай үүттээх ынаҕын оҕолорун хаалларан бэйэтэ көрөн ынах оҥорор эбит эбит.

Баҕар үрдүк былаанҥа үлэлиир буолан иннь-гынара эбитэ буолуо. Ынах 7-8.с тэрооһүнүн кэнниттэн үүтэ лаппа мөлтүүр дии саныыбын. Дьэ ол иһин биһиги билиҥин ынахтарбытын чахчы үүттээх, боруода сүөһүлэринэн солбуйтарар иһин кыһаныахтаахпыт. Ол иннитэн совхозка племенной үлэ былааннаахтык, ыанньыксыттары чахчы астыннарар гына тэриллэрэ эрэйиллэр.

Бу ыстатыйа отделение салалтатыгар, ыанньыксыттарга, ыаллар буоллаҕына совхоз да үрдүнэн, инник дьүүлгэ туруон сөп этэ. Онтук кэм кэллэ дии саныыбын. Биһиги хаһыаттан араас туһалаах сүбэлэри-амалары да, үлэ саҥа технологиятын, опытын да аҕабыт эрэдэ, миэстэҕэ дьүүллэһиллибэккэ, ырытыллыбакка таах хаалан иһэллэр.

Василий Филиппович өр сылга тиҥэһэ көрүүтүгэр үлэлээн ааспыта. Биһиги эдэрдэр кини сүбэтин-аматын, үлэҕэ дьуулуурун батыһыахтаахпыт. Бэйэбит иннинэ үлэбитин.

Я. ФИЛИППОВ,
ыанньыксыт.

Сылан.

Коми АССР-га биир саамай бөдөҥ «Зеленецкая» котөр фабрикатын коллектива быйылгыттан ыла үлэ саҥа көрүүгэр көстө. Билигин производствоны сайыннарыыҥа, социальнай баланы бөҕөргөтүүгэ, предприятие бэйэтэ бэйэтин көрүнүө. Коллектив төбөнөн үчүгэйдик үлэлиир да, соччонон ыччат ылар барыһа үрдүк, соччонон олорор дьиэни, оҕо садтарын, оскуолаларын тутуурга эбэх үп хаалар.

Предприятие бу үбү хайдах ыларый? Бастаныттан, фабрикаҕа бородуукпыт ассортимена, быдан кэҥэтэ. Иккиһиниэн, сыахтары бүтүннүүтүн коллективнай бэдэрэккэ көһөрүохтээхтэр.

Аастыт сыл түмүгүнэн «Зеленецкая» котөр фабрикатын коллектива 3 мөлүйүөнтэн таҥас солкуобайдаах барыһы ылбыта.

Снимокка: Оператор котөрү көрөөччү Надежда Черлякова үлэтин кэмигэр.

ССТА фотохрониката.

Биирдэм үлэ көрүүгэрэ социалистическай хаһаайыннааһын принциптэригэр сөп түбэһиэхтээхтэр, бинтэр кооперативнай саҕалааһыҥҥа, бинтэр социалистическай предприятиелары кытта дуогабардаах төрүккэ олоҕуруохтаахтар.

(М. С. ГОРБАЧЕВ).

ТИМИР УУНА

Гражданнар биирдиилээн үлэлээһиннэрин туһунан Сокуонҥа олоҕуран Хоптоҕо лексионер А. П. Луукун оройуонҥа биир бастакынан патент ылбыта. Ити кэмтэн биир сыл аастаҕа. Алексей Петрович үлэтэ-хамнаһа хайдаҕый? Саҥа дьыаланы биһиреэтэ дуу, сирдэ дуу? Тылынэҥин истээри кинилэрэ дьиэтигэр тиийэ сырыттым.

Кини хаһаайыстыбаҕа туттуллар тэрили оҥорорго көҥүллэтиллээх. Тимир уунан идэтийэн үлэлээбит буолан, биирдиилээн үлэлээһиҥҥэ эмиэ уус үлэлэрин толорор. Чопчу ыллахха, баахыла тимирин кытта сыынтарапканы оҥорор эбит. Баахыла тимиргэр сакаас баһаам. Ыаллыы нэһилиэктэртэн, атын оройуоннартан тиийэ сакаас киирэр. Оннооҕор Эрилик Эристиин аатынан совхоз ыанньыксыттарга бэлах-туһах туттаары сакаастаспыт. Оттон сыынтарапкаҕа нэһилиэньэ соччо-бачча наадыйбат эбит. Былырыын 30 баахыла тимирин оҥорон тарҕаппыт. Биирдиилэрин 30-туу солк. сыаналыыр эбит. Сыынтарапканы совхоз тутаччыларыгар анаан 15 устууланы биирдиитин 10-нуу солк. оҥорон биэртэлээбит.

Тимир уунан үлэлии сылдьан Алексей Петрович 60—70 баахыла тимирин буор босхо оҥортоон тарҕаппыт. Онон бу нэһилиэк эргин «Луукун Өлүөскэ баахылатын тимирэ» диэн аатталар тэриллэ элбэҕи көрүөххэ сөп. Баахыла тимирин кутуу санаабыт курдук бороспуой үлэ буолбатах эбит. Оҥу илэ хараҥынан көрөн итэҕэйдим. Хорҕолдьуйу бырааҥнаабыт техникаттан булар. Уһанарыгар анаан талгаһэтигэр туттубут аналлаах дьиэтигэр мунньар. Таас чоҕу совхоз босхо биэрэр. Ол онтугар совхоз саҥааһы оҥорторорутар ордук баланьыаннаах туһанар. Тимир уунан курдук сэдэх идэлээх киһини сорудаллара ахсаанныах буолуо дуо?

Тимир буочуканан оҥоһуллубут оҕох уус дьиэтин эргийэр кинэ буолбут. Бастаан хорҕолдьуйу уулларан туой халыыпка кута сылдьыбыт. Онто олус кэбирэх, кылгас үйэлээх эбит. Биир халыып биир кутуурга эрэ эппиэттиир. Уонна хайыта баран хаалар. Өр үлэлээн тимир халыып оҥостубут. Онтукатыгар кутар. Биир баахыла тимирин оҥоруу үс күннээх үлэҕэ ситиһиллэр. Ууллубут хорҕолдьун уу тыыннаабыт тыыннарбат хаппырыыс матырыйаал буолар эбит. Тута сойон киэр. Иннь-гынан кыһын ити үлэ тохтоон ылар. Оннооҕор сайын аан аһылларын-сабылларын, уһанар киһи тыынын уйбат, сойо охсор. Онон 30 солк. сыана саамай сөп. Уус икки, сакаастыт иккиэн собулаһан быстыы сыаналара. Хом-хоһу отой суох. Арай махталбаһыыба элбэх.

—Соҕотох буоламмын үлэм тэтимэ бытаан. Оҥу таһыгар совхозтар наһаа ноҕуруускалыыллар. Бэйэм балтаһыттан саҕалаан уус буолбут киһибин. Онон үйэм тухары үлэлээбит идэм—кидиэбим буоллаҕа дии,—кэпсиир А. А. Луукун.—Быйылгы сылга үнитэҕэн баран 10-тан тахса баахыла тимирин оҥордум. Уопсайынан, сылга отуттуу устууканы оҥоруо эбиппин.

Итиннэ салгыы оройуонҥа биирдиилээн үлэлээһин хаамыытын туһунан кэпсиир кини буолан биэрдэ, «Мин билэрбинэн, маннык үлэлээччилэр оройуонҥа тохсуобут. Онтон алтата фотографтар үһү. Биир вулканизатор, биир автомашинаны өрөмүөнэччи бааллар диэбиттэрэ. Уонна соҕотох уус бу мин олоробун. Биһиги, элбэхтит эбитэ буоллар, нэһилиэньэни олох-дьаһах өгөтүнэн хаччыйыыҥа балачча комолоох буолардыт чуолкай. Онон биирдиилээн үлэлээһини пропагандалыахха баара. Хаһыакка биирдиилээн үлэлээччи сырдатыллыбытын өйдөөбүтүм».

Ити курдук, саастаах дьон сиэринэн хардарыта торгуулэһэ балачча кэпсэнэхтээтибит. Туттар тэрилин, оҥоһуктарын «сүүстэ истибиттээҕэр биирдэ көрбүт ордук» дэһэ-дэһэ тутан-хабан көрдүбүт.

Алексей Петрович төбөнү үлэлээбитин аҕааччыларга билиһиннэрдим. Төбөнү өлөрбүтүн интэриэһиргэнэр дьон харандаастаах олорон аҕаан көрдүнэр. Ол эрээри бу олус наадалаах үлэ дьиҥнээх туһатын билиэхтэрин баҕарар буоллахтарына, харчыны аҕаан эрэйдэммэккэ, субу оҥохтон тахсыбыт арылыах баахыланы эмсайдыннар. Бэртээхэй аһылын. Бэйэм боруобалаатым.

К. АРЖАКОВ.
(биһ. общ. корр.).

Осьуопа олоҕо

ЭКЗАМЕНГА

Репортаж

Интернат-оскуола онуо кылааһын бүтэрээччилэр. га бүгүн — долгуйуулаах күн. Үрүҥ фартуктаах ыргыттар, хара хаалыстаах уолаттар экзаменга кайдыбыт-ыйдыбыт нарыҥнар үчүн хаамыталыыллар, кахыйыбыт хаһыаттар, бүтүүрүллүүллэр. Бүгүн сорохтор химиэнэ, атыттар физиканы туттаралаар. Экзаменнары үчүгэйдэр диэнэ Агафья Егоровна Макарова, физиканы Гаврил Михайлович Яковлев туталлар.

Кириэстэр быйыл аттестацияны ситиһиилээхтик барбыттара, оскуолаҕа бэ, диплоомнаах-сөрүүлээх үчүгэй специалистэр быыбылаанан сыаналаммыттар.

Интернат-оскуолаҕа спордунан дьарыктана республика араас оройуоннарыттан үөрэнээччилэр мусталлар. Холобур, Ромонова Сардаана Мэнэ-Хаҥалас оройуонуттан сылдьар. Инни экзаменнарын барытын «4», «5» сыаналарга туттаран ыйаан, «Мин үчүгүтүм буоларга быыбарыллыбыт», — диэр кини. Оттон Уус-Майаттан кэлбит Любов Соловьева эрчимнэх буолар баҕалаах. «Мин спортсмен оскуолаҕа үөрэммиппитэм олох наһаа үөрдүм, — диэр Люба. — Г. Вохтунскай секциятыгар дьаныктаабыт спорду таптырга, дьулуурдаах буоларга үөрэнэбин. Кэлин хаһыат да тиэндэхпин, бу дьарыкпын хаалларбакка суоҕа», Малышев Лена — Чурапчы уола. Кини эн. рыытаран спорду таптырга, дьулуурдаах буоларга үөрэнэбин. Кэлин хаһыат да тиэндэхпин, бу дьарыкпын хаалларбакка суоҕа», Малышев Лена — Чурапчы уола. Кини эн.

Врач сүбэтэ

Улаатан эрэр оҕоҕо — болҕомтону

Улаатан эрэр оҕо доруобуйата туһунан эмтэтиттэн улахан тутулуктаах. Кини тугу иҥныра, тоҥо хамсанара, хайдах сыныйанара, о. д. а. барыта доруобуйатыгар сабыдыаллыыллар. От да иҥин улаатан эрэр оҕо доруобуйатын харыстааһын кэлимник быһаарыллыах.

Оройуонка итэҕ үлэ хайдах барарый? Биһиги оскуолаларбытыгар 641 улаатан эрэр оҕо үөрэнэр. Оскуолалар материальнай базалара, мин сыаналыыр. быһан, эйдэбилгэ эрдэҕинан эпиэтэллэбэт. Сылаг, Мугудай, Бахсы, Хадаар, Чакыр оскуолаларыгар балаһыанньа ордук молтох. Чакыр оскуолата олус тымныы буолан 1—2 кырдьыкка сабыллыбыта. Сельсовет исполкома оскуоланы итэҕэйиэ «туһааннаах дьаһалдары» ылбыча эрээри, улахан уларыйыы суох. Үөһэ аатаммыт оскуолалар да чакырдаттан сөччө ордута суох туруктаахтар.

Оскуолалар тымныыларга элбэх бириҥнэлээх. Олус эргэлэриэн үөн нөрүүлүбэтэхэ капитальнай өрөмүөн кэмигэр барбат. Котельнайдар ыаллаларын таһынан элбэх объектарга холбоноллор. Холобур, Сылаҥга — 6, Чакырга — 7.

Үөрэнээччилэри итэҕ эйилыгынан хаарчыйыы эмиэ молтох. Оскуолалар администрациялара уонна эргиэн тэриллэлэрэ болҕомтолорун сиэтэ суох. Аастыт үөрэх дьылыгар 17 оскуолаҕа итэҕ аҥылык тэриллэн, үөрэнээччилэр 85 барыһыаннарга хабыллыбыттара. Толоон уонна Төлөй оскуолаларыгар итэҕ аҥылык тэриллибэтэҕэ. Үлэлиир буфеттар, остолобуйдар санитарнай-техническай туруктара иэдэйиэхтэн, сабыдыалларыгын кордьебүлэн ыраахтар. Эт, үүт бородуукталарынан хаарчыйыллыбыт быстар молтох, астарын көрүнэ олус аҕыйах. Итэҕ эбиэттэр оннуларыгар кондитерскай онтуктар бөрүлэллэр. Үнүс бүлүүдэр витаминнаах ыалдьыталаабыттара. Онон 3377 үөрэх күнэ көтүтүллүбүтэ.

Ордук чаастатык тыынар органнар, бүөр, куртах ыарыылара көрсүллэлэр. Оҕолор ыалдьыылара тымныы дьиэлээх оскуолаларга ордук чаастар. Холобур, Чурапчы орто оскуолатыгар — 198, Мугудай, Чакыр, Сылаг оскуолаларыгар — 30-туу түбэлтэ. Итэҕ сыыһыаралар нөлүктэриэхтэр бөҕөргө оҕолорбут доруобуйаларын турарын умнумуохха.

Кэлэр үөрэх дьылыгар оҕолорбут, чуолаан улаатан эрэр оҕолор, ыалдьыларын аччатыы биһиэхтэн тутулуктаах. Оскуолалары капитальнайдык өрөмүөнэйиэн, сиэтэ котельнайдары туруу сайыныгы ыйдарга былаанныыр дуо? Итэҕ бөҕөруоостары хаһыат, районо болҕомтоҕо ылан хонтуруоллуохтара дии саныыбын.

В. КУЗЬМИНА,
улаатан эрэр оҕолору көрөр врач.

„КУСТУК“ ЫАЛДЬЫТТАРА

Сотоҕутаадыта үөрэнээччилэрбит уус-ураан самодеятельностарын бастыҥнара Якутскайдааҕы телевидение «Кустук» программатыгар үөрүлүн тарыстылар.

Бастакы күннэриттэн фонограмма оҥоһуллуннар. Онтон иккис күннэриттэн Покровскайдыыр айан суолун кытыытыгар айылаҕа үлэлээтилэр. Телевидениеҕэ тыыннаах айылҕа күөҥүгэр үөрүлүн туһугар эмиэ уустуктардаах буолар эбит.

Телевидение үлэлиттэрэ оҕолорго аналы алта ахсын аты булбуттар. Хорсуннар ол аттарын эмиэн, сиэтэн үөрүлүннүлэр. Режиссер ирдэбилэтэ сөп түбэһиннэрэн, сибиэки, хатыҥ чаҕас быстарыгар биирдэн-биир күөмүрдэр толорулаан истилэр. А. Собуонна салайаччылаах «Чуораанньык» ансамбль (Амма орто оскуолата), сэтэ чабырҕахсыт (хайахсыттар), Сарыы-Ситрафова (Дирин) уонна «Дьыраҥкай» оҕо ансамбла үөрүлүбүт программалара аны күүн таҥыллан эфиргэ тахсарга бэлэм буолуо. Оччоҕуна республика телевизоры көрөөччүлэрэ биһиги оҕолорбут айымныыларын сыанаалыыр кыахтаныахтара.

М. ВАСИЛЬЕВА.

Сиэмэккэ: Охотскай муораҕа кыһынын балыктыырга муус улахаммыт маҥэйдиир, ол эрээри булт тохтообот.

ССТА фотокрониката.

◆ НАУЧНАЙ-ТЕХНИЧЕСКЭЙ ПРОГРЕСС СУОЛУНАН ◆

Техника көдьүүһүн үрдэтэр туһугар

Мин соторутаадыта Ростовскай уобалас Матвеево-Курганскай ОАПХ өрөмүөннүүр-техническэй холбоһутун үлэтин опытын кытта билсиһэн кэлбиэ. Бу ОАПХ өрөмүөннүүр-техническэй предприятие, «Агроснаб», автотранспортнай хаһаайыстыба, «агропромэнэргэ» уонна хотону механизациялыыр ПМК курдук хаарчыйар тэриллэлэриэн үөскэтиллибит. Холбоһук толору хаһаайыстыбаннай ыыманан үлэлиир, бэйэтэ харчы фондалаах, бэйэтин бэйэтэ көрүнэр толору юридическай бырааптаах. Холбоһук составыгар үөһэ аатаммыт тэриллэлэртэн уратыы колхозтар, совхозтар уонна ОАПХ киирэллэр, кини структуратыгар сулуустаҕа турнай подразделениелэрэ буолаллар.

Холбоһуту салайар орган — техсовет. Ол хаһаайыстыбалар уонна предприятиелар инженернай-техническэй сулуусталарын представителлэрин мунньахтарыгар талыллар.

Совет рабочай эргана ОАПХ инженернай-техническэй үлэлиттэриттэн турар. Бир чилиэн совет председателинэн талыллар. Оройуоннаах өрөмүөннүүр-техническэй холбоһутун (ОПТХ) генеральнай директор салайар, кини оку тэҥинэн механизациҥа ОАПХ председателин солбуйаччыта, сүрүн предприятие салайаччытынан буолар. Сүрүн предприятие — өрөмүөннүүр-техническэй предприятие. ОПТХ сүрүн соруга — ыра хоромньуна, техника үрдүк бэлэмнээх буолуутун ситиһии. Өсөтүн урут предприятие сүрүн көрдөрүүтүнэн өрөмүөннэммит техника ахсаана эбит буоллаҕына, билигин атын: ыра хоромньуна техниканы үрдүк бэлэмгэ таһаарыы. Оку тэҥэ биир кэлим техническэй политиканы алохтоохун, техниканы көдьүүстэхтик туһанныы, о. д. а. киирэллэр. ОПТХ тэриллиэҕиттэн ыла техническэй бэлэмнээһин коэффициента тракторларга 97 бырыһыанга тэҥнэстэ.

Предприятиелар холбоһуулларыттан үлэлит ахсаанын сарбыйыы улаханнык баар.

Матвеево-Курганскай ОПТХ опыта техника көдьүүһүн үрдэтэр, кини хоромньутун аччатар эйахтар, хаарчыйар предприятиелар үлэларын сөпкө тэрийдэхпэ, баалларын даҕаастыыр. Биһиги оройуоммутугар техникаҕа, техника үрдүк бэлэмнээх буоларыгар сыһыан молтох. Үлэни хайдах тэрийэр туһунан мөккүөр эсэ да бүтэ илик. Хаһаайыстыбалар хамнастарын фондун техника өрөмүөнүгэр уонна техническай хаарчыйыыга ороскуоттуу туораллар, ол кэлин бородуукпутугар охсор тахсар.

Онон мин хаарчыйар предприятиелары («Агропромэнэргэ», ӨТП уонна «Агропромснаб» холбоон, кооперативы тэрийэргэ эмиэ киллэрэбин. Техниканы хаарчыстыбалаахтык өрөмүөннэһиэн уонна техническэй хаарчыйыы боппуруоспарга оччоҕо эрэ быһаарыллар кыахтаахтар. ОАПХ аппарата бу боппуруоска болҕомтоҥун уурбат, оттон билигин барыта техникаттан тутулуктаах.

Л. АЛЕКСЕЕВА,
ӨТП управляющайын экономиҥэҕэ солбуйаччыта.

Камчатка уонна Сахалин, Приморье уонна Магадан 200-чэкэ кэриҥэ балыгы бултуур судноларга Охотскай муораҕа миитай балыгы бултаһа таҕыстылар.

● *Биллэриилэр* ● *Биллэриилэр* ●

Сэрэтэр 01

Сайыҥны кураан үтэн, иэтэ. Маннык камнэ объектарга, киниэлэр чугастарыгар уонна тыаҕа кыра да ыыммтан баһаар турар күттала үнүлүннүү улаатар. Онон хас биирдии киһи, кыратыттан улаханыгар диэри, үлэлиир уонна сылыҥанар сиригэр уоттан хаһаанчыыгаадар да сэрэхтээх сылдьара эрдэ иллэр.

Ордук табахтаһын курдук хаана баҕарар быыстала суох оҥоһуллар, дэлэйдик тарҕаммыт кутталлаах, буортулаах дьаллык улахан эрэҕи эрдэр.

Тыа хаһаайыстыбатын объектарыгар, сайа тутуулларга баһаарыгай инспекциятан көҥүлэ суох быстах уоту киллэриллэр ыытаанахтык бобуллаллар. Уотунан үлэлээһиҥгэ барыы харыстанар дьаһаллары хаалбаҥа суох тутуһуу ирдэнэр.

Гражданнар! Оройуон барыы олохтоохторо! Баһаар турар алдьархай тахсара эбэтэр тахсыбатэ биһиги күннэтэ сэрэхпититтэн, эпиэтиннэспититтэн тутулуктаабын умнумаан! Баһаар көрдүгэнэ күөдьүйдэҕинэ, уолуйан түрбаҥа, тутатыка умуруора охсорго, туһааннаах сиргэ суһаллыы биллэрэн көмөҥ ыытыарга оруутүн бэлэм буолуҥ!

Госпожнадзор оройуоннаабы инспекцията.

Хайахсыт орто оскуолатынан Борисова Марта Романовна аатыгар 1981 сыллаахха бэриллибит Б серииллаах 723394 № дээх аттестат сүппүтүнэн дьиҥэ суоҕунан аадыллар.

Редактор П. Е. МАКАРОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор — 21.332, отделы — 21.265, общий — 21.505.

«САҺА ОЛОХ» («НОВАЯ ЖИЗНЬ») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов.
Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.
Индекс газеты 54967. Объем — 1 усл. печ. лист. Тираж — 4015 экз.

ЗАКАЗ № 77. Чурапчинская районная типография Госкомиздата ЯАССР, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а».